

MÚHELY

KONTRAPRODUKTIVITÁS A FEJLESZTÉSPOLITIKÁBAN? A KIEMELT PROJEKTEK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA*

BALOGH Péter

PhD-hallgató, Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézet
H-1093 Budapest, Közraktár utca 4-6.; e-mail: augurbp@freemail.hu

Abstract: The aim of this paper is to examine the priority projects of the Hungarian development policy, which are specific as the support of these kind of projects depends on governmental decision. We try to answer what kind of effect this development intervention has on regional inequalities. After embedding the issue theoretically, presenting the complex database compiled from multiple sources, and the variables, we try to explore what kind of factors influence the success, support of the priority projects. We apply logistic regression procedure in the course of data analysis. The results of the research suggest that priority projects do not reduce regional inequalities.

Összefoglaló: Jelen munka célja a magyarországi fejlesztéspolitika kiemelt projektjeinek vizsgálata, melyek sajátossága, hogy támogatásukról a kormány dönt. Arra a kérdésre próbálunk választ keresni, hogy milyen hatással van ezen fejlesztési beavatkozás a területi egyenlőtlenségekre. Az elméleti beágyazást, a több forrásból összeállított komplex adatbázis, és a változók bemutatását követően annak feltárására vállalkozunk, hogy milyen tényezők befolyásolják a projektek sikerességét, azaz támogatottságát. Az adatelemzés során logisztikus regressziós eljárást alkalmazunk. A kutatás eredményei arra engednek következtetni, hogy a kiemelt projektek nem csökkentik a területi egyenlőtlenségeket.

Keywords: development policy, priority projects, regional inequalities

Kulcsszavak: fejlesztéspolitika, kiemelt projektek, területi egyenlőtlenségek

* A kutatás megtervezéséhez és a dolgozat véglegesítéséhez nyújtott tanácsait és segítségét hálással köszönjük Lengyel Györgynek, Moksony Ferencnek és Szántó Zoltánnak, valamint a *Szociológiai Szemle* névtelen bírálóinak.

BEVEZETÉS ÉS TÉMAFELVETÉS

Kutatásunk keretében a magyarországi fejlesztéspolitika intézményrendszerének vizsgálatával és annak hatásaival foglalkozunk; kérdésfelvetésünk arra irányul, hogy miként lehetséges a fejlesztéspolitikai beavatkozásokat értelmezni és azok mennyire tekinthetők sikeresnek, azaz elérik-e deklarált céljukat.

Jelen munka keretében az Új Magyarország Fejlesztési Tervben központi helyet elfoglaló ún. *kiemelt projektek* tudományos igényű vizsgálatára teszünk kísérletet. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség közlése szerint „*egy kiemelt projekt azért kiemelt, mert olyan országosan vagy regionálisan fontos fejlesztést tartalmaz, amely más pályázati keretbe méreténél vagy egyediségénél fogva nem fér bele*” (K.D. 2007). A kiemelt projektek sajátossága, hogy nem pályázati úton, hanem egyedi elbírálás alapján születik döntés finanszírozásukról. A projektekre a fejlesztéspolitikai intézményrendszer megfelelő szereplőinek kell javaslatot tenniük: regionális fejlesztési tanácsoknak, miniszteri jóváhagyással a szaktárcáknak, vagy a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségnek. A beérkező projektjavaslatokat előértékelés keretében két szakértő bírálja, majd a projektek fejlesztési területenként külön zsűri elé kerülnek, melyben helyet kap minden, az adott fejlesztési területtel kapcsolatosan relevánsan állást foglalni képes szereplő. A zsűri döntése négyféle lehet:

1. a projektet támogatásra javasolja a kormánynak,
2. támogatja a beruházás-tervet, de továbbfejlesztésre javasolja,
3. a projektet pályázati úton támogathatónak minősíti,
4. a beadott formában nem támogatja (K.D. 2007).

ELMÉLETI KERETEK FELVÁZOLÁSA RÖVIDEN

A választott téma vizsgálatakor szemléletmódunkat meghatározza egyrészt M. Olson, aki szerint a modern állami beavatkozások, s így – meglátásunk szerint – a fejlesztéspolitika is olyan törekvéseknek tekinthetők, melyek keretében „*a fejlett országok kormányzatai nemzeti össztermékük egyre nagyobb hányadát fordítják externáliáknak vagy kollektív javaknak tekintett dolgok előállítására*” (Olson 1997: 208). Pontosabban az államok megfelelő intézményrendszer működtetése révén arra töreksznek, hogy elkerüljék az A. Hirschman által „*közrossznak*” nevezett állapot kialakulását, ami abból adódik, hogy az egyének saját egyéni érdekeiket szem előtt tartva kivonulnak a számukra nem elfogadható minőségű szolgáltatást nyújtó szervezetekből, azonban a szervezet teljesítménye nem javul, hanem éppenséggel tovább romlik, és a szervezet tagjai távozásukat követően sem válnak közömbössé a szervezet tevékenységével szemben (Hirschman 1995: 106).

Fontosnak tartjuk továbbá a fejlesztéspolitikai beavatkozások értelmezésekor J. Elster koncepcióját, aki rámutatott, hogy az egyénekből álló intézmények esetében akkor beszélhetünk közös intézményi akaratról illetve (köz)érdekről, ha az intézményt diktatórikusan működtetik. Amennyiben ez nem teljesül, és az intézmény demokratikus elvek szerint működik, a közös érdek illetve akarat kimunkálása az eltérő érdekű egyének – illetve szervezetek, csoportok – miatt problematikus lehet, mely probléma megoldásában gyakran a többségi szavazás sem segít (Elster 1997: 157–159). Ezt a

kollektív döntési helyzetet *szavazási paradoxonnak* is nevezik (Bod 2006: 39; Tóth 1991: 155), s a fejlesztéspolitika szempontjából arra irányíthatja figyelmünket, hogy vajon milyen mechanizmus révén történik meg a fejlesztési prioritások meghatározása, ki és hogyan dönti el, hogy mibe ruházzon be az állam (például a területfejlesztés vonatkozásában pólustípusú fejlesztés avagy kohéziós felzárkóztatás?).

Végül ehhez kapcsolódóan lényegesnek érezzük G. Tullock koncepciójának felidézését, aki szerint az ún. nem privát negatív externáliák közé tartoznak azok az esetek, amikor *a kormány tesz olyat, ami hátrányosan érint egyes csoportokat*. Érdekes módon azonban – Tullock szerint – az ilyen helyzetek éppen akkor állnak elő, amikor *a kormányok igyekeznek megszüntetni egyes externáliákat, és ekkor újabb externáliákat teremtenek* (Tullock 2005: 20). Az ilyen extern hatások esetében például egy állami intézkedés egy kisebbségre nézve járhat negatív hatásokkal, vagy az adott kormány területi fennhatóságán kívüliekre ró terheket (Tullock 2005: 14).

A dolgozat egy fontos és empirikusan kevésbé feltárt téma vizsgálatát tűzi ki célul, a fenti elméleti-koncepcionális szemléletmódot alkalmazva. Munkánk során az elemzésbe bevonjuk azokat az *intézményi minősítéseket* is, amiket a fejlesztéspolitikai döntésekkor figyelembe vesznek, ily módon egyfajta intézményelvű szemléletmódot próbálunk érvényesíteni. Az elemzés során arról kívánunk képet alkotni, hogy miként épül fel a kiemelt projektek rendszere, a döntési mechanizmus hogyan ragadható meg. Szociológusként azonban meggyőződéssel osztjuk azt a véleményt, hogy a társadalmi jelenségek vizsgálatakor az egyenlőtlenségek, illetve azok reprodukciójának vizsgálata kiemelt figyelmet kell fordítani.

MÓDSZERTAN

Adatbázis ismertetése

Az elemzés alapjául szolgáló adatbázis saját szerkesztés, mely a kiemelt projektek néhány főbb jellemzőjét tartalmazza. Az adatbázis összeállításához a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapján (www.nfu.hu) elhelyezett információforrásokat használtuk.¹ Az ezen a helyen található, 2008. július 17-i dátummal ellátott Microsoft Excel formátumban rendelkezésre bocsátott adatbázis összesen 1 031 db kiemelt projektjavaslattal kapcsolatban tartalmazza az alábbi információkat (sorrendben): a projekt típusa (továbbfejlesztésre javasolt, avagy új projekt), hogy mely fordulóhoz tartozik a projekt, a projekt leírása, a projekt mely régióban, megyében található, illetve mely településhez köthető, a pályázó által igényelt összeg (mely a végleges szerződésben változhat), a projekt mely operatív programból (lenne) támogatható, s végül a projekt státusa a kormánydöntés alapján. Az elemzés során a fenti információk felhasználásával, továbbá egyéb információforrások bevonásával kialakított változók révén igyekszünk képet alkotni arról, hogy mi befolyásolja egy kiemelt projektjavaslat sikerességét. További információforrások, amik beépítésre kerülnek az adatbázisba:

1 Itt a honlap külön menüpontja tartalmazza a kiemelt projektekkel kapcsolatos híreket, az adminisztratív (a pályázás mikéntjével kapcsolatos), illetve a tájékoztató információkat.

1. az intézményesített területi elmaradottságról az alábbi jogi dokumentum felhasználásával igyekszünk képet alkotni: a területfejlesztés kedvezményezett térségeinek jegyzékéről szóló 64/2004-es (IV. 15.) kormányrendelet.² Ez az intézményes szabályozás a területfejlesztési szempontból kedvezményezett statisztikai vonzaskörzetek között három csoportot állapít meg az *elmaradottság okai alapján* tipizálva:

1.1 *társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek* (melyek esetében a területfejlesztési támogatások és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről szóló 24/2001. (IV. 20.) OGY határozat 3. számú mellékletében meghatározott mutatórendszer alapján kialakított komplex mutató az országos átlaggal azonos vagy attól elmarad);

1.2 *ipari szerkezetátalakítás térségei* (mely területek esetében az iparban foglalkoztatottak aránya 1990-ben meghaladta az országos átlag másfélszeresét, továbbá az iparban foglalkoztatottak arányának csökkenése 1990–1999 között, valamint a munkanélküliség 1999. december 20-án az országos átlagot meghaladta);

1.3 *vidékfejlesztési térségek* (ahol a terület népességének kevesebb, mint 50 százaléka él 120 fő/km²-nél magasabb népsűrűségű településen, az 1990. évi népszámlálás-kor az országos vidéki átlagot meghaladó volt a mezőgazdasági foglalkoztatottság aránya, az országos átlag alatt van az egy főre jutó személyi jövedelemadó alap, továbbá a munkanélküliség 1999. december 20-án az országos átlagot meghaladta).

A rendeletben az *elmaradottság mértéke szempontjából* megkülönböztetnek *leghátrányosabb helyzetű* (a térségek komplex mutatója nem éri el Budapest komplex mutatójának 60 százalékát), illetve *hátrányosabb helyzetű* (azon kedvezményezett kistérségek, melyek nem tartoznak a leghátrányosabb helyzetű kistérségek közé) kistérségeket.

A fenti kormányrendelet által megteremtett besorolás-rendszer használata lehetőséget biztosít arra, hogy sajátos, intézményi nézőpontot (is) alkalmazzunk, mivel az elemzés során nem oly módon járunk el, hogy beemeljük az egyes pályázó területi egységek (jelen esetben megyék vagy régiók) gazdasági (például egy főre jutó GDP, munkanélküliségi arány, regisztrált vállalkozások száma) illetve társadalmi-demográfiai (például idősök aránya, iskolázottság mértéke) mutatóit. A területi egyenlőtlenségek megragadására a *már meglévő kategóriarendszert használjuk*: az elmaradottság fenti, rendeleti szinten formalizált, szabályozott kategóriarendszerét. Meggyőződésünk ugyanis, hogy termékeny megközelítése a vizsgált problémának egy olyan szemléletmód, mely éppen azon *intézményesített distinkciókat* használja fel, amit a gyakorlati területfejlesztési politika állít fel illetve alkalmaz.

2. Az elemzés során arról is képet kívánunk alkotni, hogy miként épül fel az a *hatalmi-politikai mező*, melyben a (terület)fejlesztés(i) eszköz- és intézményrendszer – köztük a kiemelt projektek mint speciális támogatási forma – működik. Ennek érdekében további információforrásként használjuk fel és építjük be az adatbázisba az Országos Választási Iroda honlapján a magyarországi, 2006. október 1-jén tartott önkormányzati választások eredményeivel kapcsolatosan közölt adatokat³. A megyei

2 A kormányrendelet hozzáférhető az Interneten, például itt: <http://www.nfu.hu/doc>.

3 Elérhető: http://www.valasztas.hu/onkval2006/hu/10/10_0.html. Az Országos Választási Iroda megyék szerinti bontásban (plusz főváros) külön weblapokon teszi hozzáférhetővé, hogy egy-egy megyében, illetve a fővárosban miként alakultak az erőviszonyok az adott megyei/fővárosi önkormányzatban szét-

adatokat összegyűjtöttük, összegeztük, s – a következőkben ismertetésre kerülő formában – beemeltük a kiemelt projektekről szóló adatbázisunkba. A választások eredményeit bemutató adatok lehetővé tették, hogy olyan összegzéseket készítsünk, mint például hogy a 2006. őszi megalakuló megyei közgyűlésekben és a fővárosban található összes mandátumból hány darabot szerzett meg összesítve az MSZP-SZDSZ pártszövetség, mennyit a többi parlamenti párt (FIDESZ, KDNP, MDF),⁴ hogy ezek relatív gyakoriságát meghatározzuk (a mandátumoknak hány százalékát szerezték meg az adott formációk által indított jelöltek),⁵ illetve hogy az egymáshoz viszonyított szavazati arányok miként alakulnak.

A hatalmi erőter vizsgálatát az alábbiak miatt tartjuk fontosnak. A társadalom- illetve fejlesztéspolitikai eszközök alkalmazása elkerülhetetlenül beleilleszkedik a mindenkori politikai-hatalmi erőterbe. Ez közhely, azonban jelen téma szempontjából különös fontosságra tehet szert, ha figyelembe vesszük a tényt, hogy a kiemelt projektek támogatásáról a kormány (nem pedig a parlament vagy valamilyen szakértői testület) dönt (K.D. 2007).⁶ Ez a tény legalábbis azt a kérdést felveti, hogy a kiemelt projektek – mint olyan támogatási források, melyek keretében *eseti elbírálás alapján rendkívül fontos és költséges beruházások támogathatók* – színtereivé válhatnak-e bármiféle, a hatalmi-politikai mezőben birtokolt erőforrások alapján strukturálódó harcnak, egyenlőtlenségi rendszer kialakulásának. Másképpen megfogalmazva: a különféle politikai összetételű önkormányzatokból érkező kiemelt projektjavaslatok sikerességét befolyásolja-e ezen hatalmi dimenzióban betöltött szerep.⁷ Ehhez vegyük számításba azt a további jellemzőt is, hogy kiemelt projekteket a regionális fejlesztési

osztható mandátumok vonatkozásában: mennyi szavazati jogot szereztek az egyes pártok által (gyakran közösen) indított jelöltek, illetve a pártpolitikai szférától független szervezetek által indított jelöltek.

- 4 A pártok által közösen bejuttatott jelöltek összegzett mutatóinak használatát egyrészt az tette szükségessé, hogy meglehetősen gyakori volt, hogy egy-egy jelöltet eleve több párt támogatott, s a statisztikában is úgy jelent meg, hogy pl. MSZP-SZDSZ részéről mandátumot szereztek száma ... fő. Természetesen voltak olyan megyék, ahol külön jelölteket indított – az előbbi példánál maradva – az MSZP és az SZDSZ, de éppen az előbbieken jelzett gyakori közös jelöltállítás miatt ezen mandátumokat is csak összegezve lehetett bevonni az elemzésbe az egységesség érdekében. Másrészt pedig a vizsgált téma szempontjából sem az bír elsődleges fontossággal, hogy az egyes parlamenti pártok külön-külön mennyi mandátumot szereztek a megyei illetve fővárosi közgyűlésekben, hanem hogy együttesen az eltérő – vagy eltérőnek tekinthető – oldalt képviselő pártok csoportjai között milyenek az erőviszonyok.
- 5 Ebben az esetben a százalékos arányok összege nem feltétlenül minden megyei önkormányzat esetében adta ki a 100 százalékot, mivel a megyei közgyűlésben nem csak parlamenti pártok által indított jelöltek szereztek mandátumot. Utóbbiak jelenléte azonban a legtöbb megyei önkormányzatnál nem számottevő. Jelen munka keretében ezért közvetlenül nem is vontuk be a vizsgálatba a civil szféra esetleges erejét, kizárólag a politikai erőter befolyásoló hatásának megragadására törekszünk.
- 6 A cikk címe: *A Kormány döntött az Új Magyarország Fejlesztési Terv akcióterveiről.* (Kiemelés a *Szerzőtől.*) Szakértői értékelés készül a kiemelt projektekről (2 db), illetve szakértői bizottságok megvitatják a hasonló területet érintő beruházás-tervezeteket, s a kormány ezeket figyelembe véve dönt.
- 7 Természetesen annak tudományos vizsgálatára, hogy érvényesül-e akár valamiféle kontraszelektív, akár pedig valamilyen szavazatcserén alapuló alkumechanizmus a kiemelt projektek elosztása kapcsán, ez az adatbázis nem tartalmaz elegendő információt. Hiszen ennek eldöntésére – egy olyan elképzelt szituációban például, melynek során az RFT szavazóbizottsága elé kerül egy projekt-javaslat, és döntenek róla, hogy mehet-e tovább, vagyis kezdeményezi-e az RFT a tervezett beruházás kiemelt projektként való nevesítését – legalábbis a szavazásbeli eloszlásokat szükséges volna ismerni. Későbbi munka során ennek esettanulmány-jellegű feltárása cél lehet – jelen munka keretei között azonban nem az. Itt most csupán a mikroszintű mechanizmusok révén előálló marosintű eloszlás összehasonlítása lehetséges.

tanácsok, miniszteri jóváhagyással a szaktárcák, vagy a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség javasolhat (K.D. 2007).

Kezdjük az utóbbival, s haladjunk sorrendben visszafelé: a Nemzeti Fejlesztési „...ügynökséget a Nemzeti Fejlesztési Hivatalból és a Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtását irányító szervezetekből hozta létre a kormány azért, hogy egy hatékonyabb és átláthatóbb intézményrendszer segítse az európai uniós támogatások eredményes felhasználását”.⁸

A minisztériumokat illetve az élükön álló minisztereket a kormány hozza létre illetve jelöli ki.

A regionális fejlesztési tanácsok (RFT) létrehozását és működését a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény módosításáról szóló 1999. évi XCII. Törvény (továbbiakban TTT 1999.) szabályozza. Ezen dokumentum elemzése alapján (lásd: *Függelék: F1*) megfogalmazható, hogy a RFT sem tekinthető teljesen hatalmi viszonyoktól mentesnek.

Változók és alkalmazott statisztikai eljárások ismertetése

A kutatás keretében azt vizsgáljuk, hogy milyen tényezők és milyen irányban befolyásolják azt, hogy egy kiemelt projekt javaslatot támogatom a kormány (függő változó: Y), avagy sem. A magyarázó változók (X...) között szerepeltetünk a regionális elhelyezkedésre illetve a területi elmaradottságra, a támogatási összegre, illetve a politikai erőforrásokra utaló mutatókat (a változók bemutatását lásd: *Függelék F2*).

Az adatelemzés során az alábbi összefüggések tesztelését végezzük el logisztikus regressziós modellek⁹ lefuttatásával (rövidítések: F.V.: függő változó, M.V.: magyarázó változó, K.V.: kontroll változó):

1. táblázat Az elemzések során tesztelt modellek

F.V.		M.V.		K.V.
Y	←	X _{regio}		-
Y	←	X _{KM}		-
Y	←	X _{orsz}		-
Y	←	X _{tam}		-
Y	←	X _{elm}		-
Y	←	X _{korm}		-
Y	←	X _{ell}		-
Y	←	X _{korm}	+	X _{ell}
Y	←	X _{ell sz}		-

8 A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapján található tájékoztatás. Forrás: <http://www.nfu.hu/ugynokseg>.

9 A logisztikus regresszió használata egyszerre teszi lehetővé azon kettős cél megvalósítását, hogy a lineáris regressziós eljárás előnyeit – a változók közötti kapcsolat egy mutatóban való kifejezhetősége, egyértelműsége (Moksony 2006: 54) – megtartva magyarázzunk kategoriális (dichotóm) független változókat, melyek értéke 0 vagy 1, s melyekre a magyarázó változó révén adott becslések sem léphetik át ezen határokat. Utóbbi feltétel a lineáris regressziós eljárás esetében gyakran nem teljesül (Moksony 2003: 210).

Y	←	X _{korm.sz}	-
Y	←	X _{ell.sz}	-
Y	←	X _{korm.sz}	+ X _{ell}
Y	←	X _{ell.sz}	+ X _{korm}

Emellett esetlegesen a változók közötti összefüggések megragadására használunk korrelációs számítást, egyszempontos varianciaanalízist az átlagok összehasonlítására, illetve az esélyt mint szemléletes mutatószámot (Moksony 2006: 216).

Mivel jelen kutatás során nem kerül sor mintavételre, lévén hogy a felhasznált adatbázis tartalmazza a populáció (a magyarországi kiemelt projektek) összes elemét, az elemzés során nem vizsgáljuk a statisztikai eljárások által kapott eredményekhez, mutatókhoz kapcsolódó szignifikancia teszteket. A változók bemutatásakor már jelzett kieső, hiányos információk következtében előálló esetleges elemszám-csökkenés miatt az adott összefüggés vizsgálatához rendelkezésre álló konkrét elemszámot azonban minden esetben feltüntetjük.

ELEMZÉSEK

Regionális különbségek

Elsőként azt vizsgáljuk meg, hogy az ország egyes régióiban milyen arányban találhatóunk sikeres illetve sikertelen kiemelt projektjavaslatokat. Összesen 914 megfigyelési egység esetében áll rendelkezésre a kérdéses változókban értékelhető információ (a változók bemutatásánál jeleztük, hogy 117 projekt nem került a zsűri elé).

1. táblázat A támogatási esély regionális különbségei

		Státusz (kormánydöntés)		Összesen	Annak az esélye, hogy egy projekt támogatott lesz adott régióban
		Nem támogatott	Támogatott (tám. + tov. fejl.)		
Régió	Dél-Alföld	100	37	137	0,37
	Dél-Dunántúl	41	16	57	0,39
	Észak-Alföld	85	56	141	0,66
	Észak-Magyarország	50	44	94	0,88
	Közép-Dunántúl	55	48	103	0,87
	Közép-Magyarország	51	96	147	1,88
	Nyugat-Dunántúl	40	73	113	1,83
	Országos	17	105	122	6,18
Összesen		439	475	914	(1,08)

Az 1. táblázatban feltüntetett cella-gyakoriságok összevetése mellett, helyett talán érdemes a táblázat utolsó oszlopában kiszámított mutatószámot szemügyre venni,

mely annak az esélyét mutatja, hogy adott régióban (illetve kategóriában) egy projekt sikeres lesz.

A nyers eloszlásra számított esély (1,08) lényegében nem jelez különbségeket: a teljes populációban tulajdonképpen ugyanakkora az esélye annak, hogy találunk egy támogatott projektet. Az egyes területi egységeket vizsgálva azonban lényeges eltérések figyelhetők meg: dél-alföldi és a dél-dunántúli régiókban beadott projektek esetében 0,37–0,39-szer kisebb az esélye annak, hogy egy projekt támogatott lesz, míg a közép-magyarországi régióban beadott projektek esetében a mutató a legmagasabb: 1,88-szoros. A legkiemelkedőbb támogatottsági sikeresség azonban az országos projekteknel tapasztalható – itt a beadott projektek 86%-a támogatott, és 6,18-szor nagyobb az esélye annak, hogy egy projektet támogat a kormány.

Jelentős különbség tapasztalható tehát annak szempontjából, hogy egy-egy projekt az ország mely régiójából került beadásra. Az esélyek szemügyre vételét követően vizsgáljuk meg a relatíve legsikeresebb projekt-beadó régió illetve projekt-típus támogatottsági hajlandóságát immár a logisztikus regresszió használatával. A központi régióból beadott projektek az összes többi, (valamely) régióból beadott projektekhez képest két és félszer nagyobb eséllyel kerülnek támogatásra (N=792). A nem központi régióból beadott¹⁰ projektjavaslatok pedig átlagosan 0,739-szer kisebb eséllyel lesznek sikeresek (2. táblázat első sor).

2. táblázat A támogatási esély területi különbségei

		B	Standard hiba	P	B egyítható antilogaritmus
Központi régió-beli projekt (N=792)	v_kozp	0,936	0,191	0,000	2,549
	konstans	-0,303	0,08	0,000	0,739
Országos projekt (N=914)	v_orosz	1,952	0,271	0,000	7,045
	konstans	-0,132	0,071	0,065	0,877

Az országos hatókörű beruházások megvalósítását célzó projektjavaslatokat az összes többi, „csupán” egy-egy adott régióhoz kapcsolható projekthez viszonyítva óriási eltérés tapasztalható ismét (N=914). Ha országos projekt kerül beadásra, a projekt támogatottsága hétszeresre nő; a regionálisan kötődő beruházások esetében pedig átlagosan 12,3 százalékkal kisebb a sikeresség esélye (2. táblázat második sor). Ez valószínűleg részben azzal is magyarázható, hogy az országos projektek keretében olyan nagymérvű és átfogó fejlesztéseket céloznak, melyek valóban nélkülözhetetlenek Magyarországon intézményi és/vagy infrastrukturális fejlődése szempontjából.

Különbségek az igényelt támogatási összegben

A kiemelt projektek egyik lényeges eleme a beruházás megvalósításához igényelt támogatási összeg.¹¹ A támogatási összeg nagyságának hatását elsőként nem a nyers

10 Az országos projektek ebben az esetben nem kerülnek bele az elemzett projektek körébe; hiányzó adatként kezeljük őket.

összegek szerint vizsgáljuk, hanem egy – a teljes populációban mért átlag alapján létrehozott – mutató segítségével, mely azt méri, hogy egy konkrét projekt esetében igényelt támogatási összeg mekkora része (százalékos formában kifejezve) az átlagosan igényelt támogatási összegnek.¹² Az eredmények alapján úgy látszik, az igényelt támogatás mértéke nem befolyásolja azt, hogy egy projektet támogat-e a kormány, hiszen a magyarázó változó esélyhányadosa 1 (1,00028; a konstans esélyhányadosa: 1,052).

Azonban vizsgáljuk meg figyelmesebben ezt a mutatót: legalacsonyabb értéke 0 százalék, maximuma 6224,11 százalék, átlaga 100 százalék (szórás: 310,31) – vagyis az esély antilogaritmusának 1-nyi értéke itt azt jelenti, hogy ha az igényelt támogatás mértéke 0 százalékról 1 százalékra nő, a projektek sikeressége átlagosan 1-szeresre nő. A támogatottság mértékét arányosító változó azonban 0 és 6224 között vesz fel értékeket, így joggal feltételezhető, hogy a magyarázó változó 1 egységnyi változása kevésbé érzékelhető hatással jár. Próbáljuk valamelyest érzékelhetőbbé és megragadhatóbbá tenni a hatást: vegyük a mutató egy-század részét (proporcio), s így futtassuk le újra az eljárást – ekkor a változó értékei kissé összébbtömörülnek: a mintában átlagosan igényelt támogatási összeget kérő projektek esetében a mutató 100-ról 1-re csökken. Az esély azonban ekkor is csak 1,028-ra változik (a konstans esélyhányadosa: 1,052). Ezen változó használata révén tehát nem mutatathatók ki lényeges eltérések.

Vizsgáljuk meg azonban egy másik, az előbbi analógiájára alábbiképpen létrehozott mutató szerint az összefüggést:

$$\frac{\text{Igényelt támogatási összeg}}{\text{Maximális támogatási összeg}} \times 100 = X$$

Itt azt számítjuk ki tehát, hogy a mintában igényelt legnagyobb igényelt támogatási összegnek mekkora része (százalékban) az adott projekt esetében igényelt támogatási összeg. Az esély antilogaritmususa ekkor sem mutat azonban lényeges eltérést: a magyarázó változó esetében: 1,018; konstans esetében: 1,052).

Természetesen azonban még itt is számolnunk kell azzal, hogy a százalékos értékek túlságosan szétaprózzák a lépésközoeket, ezért képezzük itt is a mutató egy-század részét (proporcio) az előbbiekkal azonosan ('v_tam_visz_max_per100'). Ekkor meglepő eredményre jutunk: a projektek támogatottságának esélye 5,7-szer nagyobb abban az esetben, ha a minimális (0) támogatottsági arányról a maximális (1=100%) támogatási arány felé mozdulunk el (3. táblázat felső sora).

Az igényelt támogatási összegnek a projekt sikerességére gyakorolt hatását azonban további módokon is vizsgálhatjuk. Természetesen elemezhetjük egyrészt a nyers támogatási összegeket is – ekkor azonban ismét fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy a változó értékészlete meglehetősen széles: 0 és 261814700000 Ft között változik. Csökkentsük a változó értékeinek szóródását oly módon, hogy 10 milliárd Ft-ban

11 Erre vonatkozóan irányszámok állnak rendelkezésre a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által közzétett adatokban (a végleges támogatási szerződésben változhatnak). Lásd változók bemutatása: *Függelék F2*.

12 Lásd részletesen kifejtve a változók bemutatásánál: *Függelék F2*.

adjuk meg az igényelt támogatási összegeket – ekkor a változó maximális értéke 26,18 (tízmilliárd Ft).

A logisztikus regressziót elvégezve ebben az esetben is pozitív összefüggést tapasztalunk – vagyis az igényelt támogatási összeg növekedése növeli a sikerességet. Egész pontosan: ha 10 milliárd forinttal nő az igényelt támogatás összege, 6,9 százalékkal nő annak az esélye, hogy a projekt támogatott lesz.

Végezetül – amennyiben hajlandóak vagyunk feláldozni a numerikus mérési szintű magyarázó változót – természetesen sikeresen szerepeltethetjük az elemzésben az átlagosan igényelt támogatási összeget dichotóm változó formájában ('tam_atlag_0_1'). Ekkor a projekteket két csoportba soroljuk az alábbiak szerint:

- (0) az igényelt támogatási összeg \leq az átlagosan igényelt összeg (4206458991,10 Ft)
- (1) az igényelt támogatási összeg $>$ az átlagosan igényelt összeg (4206458991,10 Ft)

Ezen kétértékű csoportosító változót mint magyarázó változót szerepeltetve a logisztikus regresszió eljárásban azt tapasztaljuk, hogy az átlagosnál nagyobb támogatási összeget igénylő projektek 28,7%-kal kisebb eséllyel kerülnek támogatásra (3. táblázat alsó sor).

3. táblázat A támogatási összeg hatása a támogatási esélyre

(N=914)		B	Standard hiba	P	B együttható anti-logaritmus
Az igényelt támogatás mekkora része a maximumnak	v_tam_visz_max_per100	1,744	1,506	0,247	5,718
	konstans	0,051	0,07	0,47	1,052
Az igényelt támogatás átlagos vagy átlag feletti	tam_atlag_0_1	-0,339	0,169	0,045	0,713
	konstans	0,144	0,074	0,051	1,155

Az igényelt támogatási összeg előzőekben kimutatott ellentmondásos hatásának összefoglalása illetve tisztázása érdekében tekintsük az alábbi táblázatot, mely a sorokban feltüntetett magyarázó változók hatását (logisztikus regresszió esélyhányadosának antilogaritmus) mutatja az oszlopokban feltüntetett változók szerint képzett almintákra kiszámítva (4. táblázat).

A 4. táblázat értékeinek értelmezése alapján megállapítható, hogy például a támogatási összeg (10 milliárd forintban kifejezett értékeinek) hatására jellemző, hogy azon 739 megfigyelési egység esetében, melyek maximum átlagosak, 0,091-szer kisebb az esély, hogy támogatottak lesznek, míg azon 175 projektnek, melynek támogatási összege az átlagosnál nagyobb, 1,3-szor nagyobb az esélye, hogy támogatott lesz – ha a támogatási összeg 10 milliárd forinttal nő. A nem Közép-Magyarországi Régióbeli projektek esetében 3,3 százalékkal kisebb az esélye, hogy támogatottak lesznek, míg a Közép-Magyarországi Régióbeli projektek esetében másfélszeresével nő a támogatottságra való esély, ha 10 milliárddal nő az igényelt támogatási összeg. Az országos projektek esetében szintén hasonló mértékű különbségek mutathatók ki az esélyhányados tekintetében.

4. táblázat Összefoglaló táblázat egyes magyarázó változók támogatási esélyre gyakorolt hatásáról

[]-ban a teljes mintára számított hatás () -ben az al minta elemszáma	Az igényelt támogatási összeg átlagos vagy az alatti, illetve átlag feletti		Projekt a Közép-Magyarországi Régióban valószínű		A projekt országos projekt, avagy sem	
	0=átlagos illetve kevesebb	1=az átlagosnál nagyobb	0=nem	1=igen	0=nem országos	1=országos
Függő változó: támogatott/nem támogatott a projekt	0,091 (N=739)	1,304 (N=175)	0,967 (N=645)	1,553 (N=147)	1,046 (N=792)	1,589 (N=122)
Igényelt támogatási összeg (10 milliárd Ft) [1,069]	0,000 (N=739)	1043,265 (N=175)	0,412 (N=645)	100934,7 (N=147)	3,207 (N=792)	184936,1 (N=122)
Magyarázó változó:	0,534 (N=739)	1,072 (N=175)	0,991 (N=645)	1,122 (N=147)	1,012 (N=792)	1,129 (N=122)
Igényelt támogatás mekkora része a maxi- mumnak (proporcio) [5,718]	– (N=739)	– (N=175)	0,462 (N=645)	1,551 (N=147)	0,583 (N=792)	2,468 (N=122)
Igényelt támogatás mekkora része a maxi- mumnak (%-os arányban) [1,018]	– (N=739)	– (N=175)	0,462 (N=645)	1,551 (N=147)	0,583 (N=792)	2,468 (N=122)
Az igényelt támogatási összeg átlagos vagy az alatti (=0), illetve átlag feletti (=1) [0,713]	– (N=739)	– (N=175)	0,462 (N=645)	1,551 (N=147)	0,583 (N=792)	2,468 (N=122)

Azon mutató esetében, mely méri, hogy az igényelt összeg milyen mértékben közelít a maximálisan igényelt támogatási összeghez, rendkívül érdekes összefüggés tapasztalható – attól is függően, hogy százalékos arányban fejezzük ki mutatót, avagy pusztán a hányadossal.

A hányados (proporció) használatával rendkívül markáns különbségek mutathatók ki a támogatási esélyekben.¹³ A százalékban kifejezett mutató esetében az átlagos vagy az alatti támogatási összegek esetében feleakkora az esélye, hogy támogatott lesz a projekt, ha 1 százalékkal közelebb kerülünk a maximális támogatási összeghez; az átlagosnál nagyobb értékek esetében pedig közelítőleg azonos (1,072).¹⁴ Ezen változó hatása esetében sem a Közép-Magyarországi Régióba való tartozás, sem pedig a nem országos-országos projekt dichotómia tekintetében nem mutatható ki jelentős különbség.

Amennyiben az igényelt támogatási összeg az átlagosnál nagyobb, a nem Közép-Magyarországi Régióbeli projektek esetében ez a tény feleakkorára csökkenti (0,462) a támogatottá válás esélyét, ha azonban a támogatási igény a Közép-Magyarországi Régióbeli projekt esetében haladja meg az átlagot, másfélszer nagyobb az esély a projekt sikerességére. A nem országos szintű projektek esetében szintén az előzőhöz hasonló összefüggés figyelhető meg; azaz az átlagosnál nagyobb támogatási összegre való igény feleakkorára csökkenti (0,583) a projekt sikerességét, míg az országos szintű projektek esetében az átlagot meghaladó támogatási összeg igénye 2,468-szorosra növeli a támogatottság esélyét.

A területi elmaradottság szerinti különbségek

A kiemelt projektek keretében olyan jelentős mértékű és (ezért) olyannyira költséges beruházások illetve fejlesztések megvalósítására kerül sor (lásd korábban illetve *Függelék: F3*), hogy kiemelt kérdésként vetődik fel, hogy ezen nagyberuházások vajon mennyire segítik elő az elmaradott területek felzárkózását, fejlődését.

Az első számítás erről ad némi információt (a magyarázó változó azt méri, hogy a megyében, melyből a projektet beadták, mekkora a kistérségeken belül a – ezt intézményesen szabályozó 64/2004-es kormányrendelet alapján – bármilyen okból elmaradott (azaz a területfejlesztésben kedvezményezett) kistérségek százalékos aránya.¹⁵ A statisztikai eljárás eredményei alapján megfogalmazható, hogy azon (pontosabban olyan elképzelt) megyék esetében, melyekben nincs elmaradott kistérség (lévén hogy ilyen a mintában nem található, a legalacsonyabb elmaradottsági arány 6,67 százalék) a beadott projekt-terv sikeressége majdnem kétszeres (konstans esélyhányadosa: 1,948). Amennyiben a megye elmaradottsága egy százalékkal nő, a támogatás esélye 1,7 százalékkal csökken (esélyhányados: 0,938).

Feltételezhető azonban ezen mutató esetében is, hogy az egyszázaléknyi lépéskö-zökre számított statisztikaérték túlságosan kiszélesíti az értékek intervallumát, s az

13 Ezen mutató esetében a hatást a magyarázó változó értékeinek 0–1 közé való transzformálása teszi ennyire jól láthatóvá.

14 Ezen összefüggés azonban a változó egyenlőtlen eloszlásával szorosan összefügg. Lásd: *Függelék F3*.

15 Lásd bővebben a változók bemutatásánál: *Függelék F2*.

egyszázaléknyi növekedés kevésbé érzékelhető, ezért tekintsük ugyanezen magyarázó változó egyszázadnyi értékeire (proporcio) számított statisztikákat (ebben az esetben a változó értékei 0 és 1 között változhatnak, ahol 0 jelöli az elmaradott kistérséggel nem rendelkező megyét, 1 pedig azon megyét, melynek összes kistérsége elmaradott):

5. táblázat Az elmaradott kistérségek arányának hatása a támogatási esélyre

(N=809)	B	Standard hiba	P	B egyűththató antilogaritmus
v_megye_elm_kist_64_2004_per100	-1,699	0,257	0,000	0,183
konstans	0,667	0,147	0,000	1,948
v_megye_elm_kist_64_2004_0_1	-1,149	0,154	0,000	0,317
konstans	0,425	0,110	0,000	1,529

Ez alapján megfogalmazható, hogy egy olyan projekt esetében, mely olyan megyéből kerül benyújtásra, melynek összes kistérsége elmaradott valamilyen szempontból,¹⁶ 0,183-szor kisebb az esélye arra, hogy támogatott legyen (5. táblázat felső sor).

Végezetül ezen változó esetében is tekintsünk el a magas mérési szint használatától, s képezzünk egy olyan dichotóm változót, melynek 0 értékkel jelölt elemei esetén az elmaradott kistérségek aránya maximum 50 százalékos, 1 értékkel jelölt esetben pedig a megyék több, mint fele elmaradott. Azaz ha x az elmaradott kistérségek arányát jelöli:

Ha $x \leq 50\%$, akkor a változó értéke: 0 (N=402)
 Ha $x > 50\%$, akkor a változó értéke: 1 (N=407)

Ezen változó használata esetén is az előzőekkel egybehangzó eredményt kapunk: azon megyékből beadott projektek esetében, melyeknek legfeljebb a kistérségeik fele elmaradott, másfelül nagyobb esély van arra, hogy egy projektet támogassanak. Amennyiben azonban egy projekt olyan megyéből kerül beadásra, amely kistérségeinek több mint fele elmaradott valamilyen szempontból, már csupán harmadakkora az esélye (0,317) arra, hogy sikeres lesz a projekt (5. táblázat alsó sor).

Az intézményesített területi elmaradottság alapján vizsgált sikeresség tehát meglehetősen negatív képet mutat: az elmaradottabb területek projektjeinek kisebb az esélye a támogatottá válásra. További információként megjegyzendő azonban, hogy nem beszélhetünk arról, hogy az elmaradottabb térségekben kisebb volna az aspirációs szint a fejlesztési szándék tekintetében¹⁷ – legalábbis az igényelt összegeket vizsgálva, sőt: azon projektek esetében, melyek olyan megyéből kerülnek beadásra, amely kistérségeinek legfeljebb a fele elmaradott, az igényelt összeg átlaga 4,039 milliárd Ft, míg az elmaradott megyékhez tartozó projektek keretében kevéssel több, átlagosan 4,391 milliárd forintot igényeltek. A kismértékű eltérés természetesen nem szignifikáns (a független kétmintás t-próba során számított F-statisztika értéke $F=0,001$; a hozzá tartozó szignifikancia érték $P=0,97$; a vonatkozó t-próba statisztika értéke $t=-0,360$; a hozzá

16 A populációban összesen 9 ilyen projekt található.

17 Az elmaradott megyékből 5-tel több projekt érkezett be.

tartozó szignifikancia érték $P=0,719$). Az elmaradottság általunk vizsgált, az intézményi szabályozás felhasználásával megragadott mutatója tehát nem befolyásolja a nyers támogatási összeg igényt – ezt a két változó közötti korreláció értéke is alátámasztja (Pearson korreláció 0,006; szignifikancia érték $P=0,854$).

Amennyiben azonban – egyszerűen az együttes eloszlást tekintve – azt vizsgáljuk, hogy mekkora az esélye annak, hogy egy elmaradott megyéből az átlagos értéknél nagyobb támogatási összeget igényeljenek, azt tapasztaljuk, hogy az elmaradott megyékben másfélszer nagyobb az esélye, hogy az átlagosnál nagyobb támogatási igény jelölnek meg (6. táblázat).

6. táblázat Az elmaradottság és az igényelt támogatás összefüggései

A cellákban feltüntetve: elemszámok	A támogatási összeg...		Összesen	Annak ez esélye, hogy az átlagosnál nagyobb támo- gatási összeget igényeljenek
	...legfeljebb átlagos	...nagyobb az átlagosnál		
Az elmaradott kistérségek aránya...				
...legfeljebb 50%	340	62	402	0,182
...nagyobb, mint 50%	322	85	407	0,264
Összesen	662	147	809	
			Esélyhányados	1,448

Politikai erőter

Végezetül azt vizsgáljuk meg, hogy hatással van-e a kiemelt projektek sikerességére a politikai erőterben elfoglalt pozíció. Ezt oly módon mérjük, hogy azon projektekhez, melyek esetében ismert, hogy mely megyéhez köthetők, hozzárendeltük a 2006. október 1-jén tartott önkormányzati választások mandátumeloszlására jellemző néhány eredményt.¹⁸

Amennyiben elsőként azon változókat vizsgáljuk, melyek százalékos arányban megmutatják, hogy az adott megyei (illetve a fővárosi)¹⁹ közgyűlésben mekkora arányban képviselteti magát az MSZP–SZDSZ (kormánypárt), illetve a FIDESZ–KDNP–MDF (ellenzék) csoport,²⁰ nem mutatható ki jelentős hatás a kiemelt

18 Budapesthez a fővárosi önkormányzat eredményeit rendeltük hozzá, nem Pest megyéjét.

19 A továbbiakban amennyiben bármikor megyei önkormányzati arányokkal, mutatókkal foglalkozunk, mindig beleértendő a fővárosi önkormányzat is, de a könnyebb megfogalmazás érdekében nem kerül feltüntetésre.

20 Ugyancsak a könnyebb megfogalmazás érdekében, a következőkben a kormánypárti oldal kifejezésen az MSZP–SZDSZ pártok által megszerzett mandátumokra utalunk, míg az ellenzéki kifejezés a többi parlamenti párt által összesen megszerzett önkormányzati mandátumra utal. A megnevezés természetesen nem teljes mértékben kielégítő, tekintve a kormányban 2008. április-májusban bekövetkezett változásokat. Ez további bizonytalansági tényezőt vihet a vizsgálatba – hangsúlyozni szükséges azonban, hogy az országos koalíciószakadás nem feltétlenül minden esetben jelentette a vidéki MSZP–SZDSZ együttműködések felbomlását. Azonban nem is volna lehetséges a pártok külön-külön elért arányainak vizsgálata, mert gyakran közös jelölteket indítottak, és az Országos Választási Iroda által közölt adatok is csupán ezen közös adatokat teszik elérhetővé. Lásd az adatbázis létrehozásához felhasznált adatbázisok bemutatása (*Adatbázis ismertetése* rész), illetve változók bemutatása (*Függelék F3*). Fontosnak tartjuk továbbá hangsúlyozni, hogy természetesen nem feltételezhető, hogy létezne bármiféle frakciófegyelem ilyen egyszerre erősen szakmai és lokális kérdésekben, azonban csak ily – nem teljes mértékben megnyugtató – módon lehetsé-

projektek sikerességére (kormánypárti jelenlét esélyhányadosa 0,993; ellenzéki jelenlét esélyhányadosa 1,020).

Lényegében ugyanezt tapasztaljuk, ha – a változókat a modellben egyszerre szerepeltetve – kontrolláljuk a másik oldal jelenlétének mértékét. Azonban ezen modell esetében arra az érdekes jelenségre is rámutatnak az eredmények, hogy amennyiben egy projektjavaslat olyan megyéből kerülne beadásra, amelyben nincs parlamenti politikai erő, a támogatottság esélye rendkívül alacsony (0,075-ször kisebb) lenne (7. táblázat). Vagyis – fogalmazhatnánk így is – nagypolitikára szükség van.

7. táblázat A megyei önkormányzat összetételének kontrollált hatása a támogatási esélyre

(N=736)	B	Standard hiba	P	B egyítható antilogaritmus
v_megye_korm	0,016	0,015	0,295	1,016
v_megye_ell	0,032	0,016	0,045	1,032
konstans	-2,586	1,398	0,064	0,075

Lehetőségünk van a két parlamenti oldal mandátumainak mutatószámait együttesen, egy változóban is kezelni, ha azt tekintjük, hogy hányszor több vagy kevesebb az adott közgyűlésben egyik oldali mandátumra (szavazat) jutó másik oldalnyi mandátum (szavazatszorzó)²¹. Elsőként azt vizsgáljuk, hogy hányszor több ellenzéki jut egy kormánypártira (a változónak nincs 0 értéke, az 1 érték nevezetes – a szavazategyenlőséget mutatja²²). Ekkor azt tapasztaljuk, hogy ha az ellenzékiek relatív aránya 1-gyel nő a megyei önkormányzatokban, 40,5%-kal nő az esélye (8. táblázat első sor), hogy az ilyen megyéből beadott kiemelt projekt támogatott lesz.

Azon projektek esetében pedig, melyek olyan megyéből kerültek beadásra, ahol az ellenzékiekre jutó kormánypártiak aránya 1-gyel nagyobb²³ a beadott projekt támogattságának esélye 27 százalékkal csökken (8. táblázat alsó sor).

ges a különbségtétel, s csak így emelhető be a politikai erőter az empirikus munkába.

- 21 A szavazatszorzó ezen mutatója csak a pártok egymáshoz viszonyított, relatív erőviszonyait mutatja, nem számol a függetlenek arányával. Nem tükrözi tehát egy-egy javaslat (pl. kiemelt projekt javaslat) elfogadásának esélyét, csupán azt, hogy az adott önkormányzatban a párt-csoportok között milyen erőviszonyok vannak a mandátumok tekintetében. A változók előállítását részletezve lásd: változók bemutatása (Függelék F3).
- 22 A változó eloszlására jellemző, hogy a 809 érvényes esetből 114 esetben (14,1 százalék) szavazategyenlőség van; a hányados értéke 1. 39 esetben (4,8 százalék) az ellenzékiek 0,64-nyi hátrányban vannak. A legtöbb esetben azonban 1 fő kormánypárti szavazatra több ellenzéki mandátum jut: 104 esetben (12,9 százalék) 1,5 a hányados értéke. A hányados maximuma 2,33 (33 eset, 4,1 százalék).
- 23 Természetesen ezen változó esetében is 114 esetben van szavazategyenlőség. A legalacsonyabb érték 0,44 (33 db projekt-javaslat esetében), a maximum pedig 1,57 (39 eset; 3,8 százalék). A legtöbb projekt esetében (133 db) a kormánypártiak 0,7-nyi hátrányban vannak a szavazatszorzó tekintetében.

8. táblázat A politikai szavazatszorzók hatása a támogatási esélyre

(N=736)		B	Standard hiba	P	B együttható anti-logaritmus
Ellenzéki szavazatszorzó	v_megye_ell_szav	0,340	0,169	0,045	1,405
	konstans	-0,684	0,265	0,010	0,504
Kormánypárti szavazatszorzó	v_megye_korm_szav	-0,305	0,290	0,292	0,737
	konstans	0,049	0,224	0,827	1,050

Ha azonban kontroll alatt tartjuk a kormánypárti jelenlétet annak százalékos arányát mérő változó modellbe való bevonásával, az ellenzéki csoport szavazatszorzójának hatása jelentősen nő: ha 1-gyel nő a kormánypártiakra eső ellenzéki szavazatok aránya – *ugyanakkora kormánypárti jelenlét mellett* – húszszorosára nő a projekt támogatottságának esélye (9. táblázat első része).

9. táblázat A politikai szavazatszorzók kontrollált hatása a támogatási esélyre

(N=736)		B	Standard hiba	P	B együttható anti-logaritmus
Kontrollált ellenzéki szavazatszorzó	v_megye_ell_szav	3,019	0,644	,000	20,462
	v_megye_korm	0,161	0,037	,000	1,175
	konstans	-11,095	2,428	,000	0,000
Kontrollált kormánypárti szavazatszorzó	v_megye_korm_szav	1,225	0,752	,103	3,403
	v_megye_ell	0,060	0,027	,027	1,061
	konstans	4,428	2,038	,030	0,012

Az ellenzék arányát kontrollálva, ha 1-gyel nő az ellenzékire eső kormánypárti szavazók relatív aránya, háromszorosára nő a beadott projekt sikerességének esélye (9. táblázat alsó része).

A továbbiakban vizsgáljuk meg, hogy a politikai erőforrások minden esetben ugyanolyan mértékben és irányban befolyásolják-e a projektek eredményességét. Ennek lehetséges módja, ha megnézzük, hogy minden egyes bírálati forduló esetében azonos hatást tapasztalunk-e. A kiemelt projektek rendelkezésre bocsátott adatbázisa tartalmazza ugyanis, hogy mely projekt esetében mely fordulóban született döntés.²⁴

A 10. táblázatban összegezzük az egyes – előzőekben vizsgált – változók adott bírálati fordulóban mért esélyhányadosait. Ebből kiderül, hogy az egyes pártpolitikai oldalakat képviselők egyszerű százalékos arányainak vizsgálatakor a korábban is tapasztalt jelenség figyelhető meg: nem mutatható ki jelentős eltérés a támogatási esélyekben.

24 A változónak négy használható értéke van: 2007. nyár (N=733; 71,1 százalék), 2007. ősz (N=214; 20,8 százalék), 2008. tavasz (N=51, 4,9 százalék) és 2008. nyár (N=29, 2,8 százalék), valamint 4 projekt esetében az „egyéb” kategóriát rendelték hozzá az adatbázis közzétéveit.

10. táblázat A politikai összetétel által a támogatási esélyre gyakorolt hatások eltérései bírálati fordulónként

[] – a teljes populációban mért esélyhányados	Bírálati forduló			
	2007. nyár (N=641)	2007. ősz (N=37)	2008. tavasz (N=33)	2008. nyár (N=25)
v_megye_korm [0,993]	0,987	1,070	1,083	0,941
v_megye_ell [1,020]	1,026	0,957	1,085	0,973
v_megye_ell_szav [1,405]	1,572	0,449	4,211	0,288
v_megye_korm_szav [0,737]	0,616	16,443	0,133	3,780
v_megye_ell_szav (kontrollálva a másik oldal aránya szerint: v_megye_korm) [20,462]	24,433	11,538	384,851	24,425
v_megye_korm_szav (kontrollálva a másik oldal aránya szerint: v_megye_ell) [3,403]	2,798	335,516	2,686	32572,234

Az egyes politikai oldalakhoz tartozó szavazatszorzókat tekintve már más a helyzet: az ellenzékiek szavazattöbbsége az első bírálati fordulóban másfélszeresére növelte egy projekt nyeresi esélyét, a másodikban pedig felére csökkentette. A 2008. tavaszán tartott harmadik bírálati fordulókör az ellenzéki mandátumok relatív arányának növekedése négyszeresére növelte a támogatottság esélyét, az utolsó fordulóban pedig 72 százalékkal kisebb volt az esélye a sikerességnek.

A kormánypártiak szavazatszorzóját mérő változó hatása sem egyenletes: az első fordulóban 0,62-szeresével csökkenti a támogatottság esélyét, míg a második fordulóban 16-szorosra növeli. A harmadik fordulóban ismét jelentős mértékben csökkenti, 2008. nyarán pedig 3,7-szeresére növeli a támogatás esélyét.

A 9. táblázat utolsó két sora bemutatja az egyes politikai csoportok szavazatszorzójának hatását a másik politikai oldal jelenétét mérő változó szerint kontrollálva. Ekkor az esélyhányadosok jelentős mértékű különbséget jeleznek.

A táblázatban összegzett értékek elemzésekor illetve értelmezésekor érdemes még kitérni arra az időbeli tendenciára, együttjárásra, mely a szavazatszorzók esetében a legegységesebb, azonban a kontrollált mutatók esetében is megjelenik: azon bírálati fordulókör, melyek esetében az egyik oldal relatív aránya növeli a projekt támogatottságát, a másik oldal szavazatszorzója esetében az esélyhányados csökkenést, hátrányt mutat. S fordítva: amikor a másik oldal szavazattöbbsége növeli a projekt támogatását, az egyik oldal háttérbe szorul.²⁵

A fenti tapasztalatok egyértelmű magyarázatára jelen munka keretében nem vállalkozhatunk, mivel nem áll rendelkezésre megfelelő empirikus adatforrás a kiemelt projektek kezdeményezését illetve elbírálását körülvevő konkrét politikai folyamatok vizsgálatára. Ezért meg kell elégednünk annak az empirikus ténynek a megállapításával, hogy a politikai erőforrások nem mindig azonos hatással és irányban módosítják egy kiemelt projektjavaslat nyeresi, támogatási esélyeit.

25 Ez a tapasztalati együttjárás talán magyarázható egyfajta, az egyes politikai oldalak között meglévő alkumechanizmus, vagy a szavazatszere gyakorlata segítségével (lásd ehhez például Johnson 1999: 162–164). Megfelelő empirikus adatok hiányában azonban mindez csupán spekuláció.

Az empirikus elemzések eredményeinek összegzése

Az adatelemzés befejeztével az alábbiaképpen foglalhatók össze az eredmények:

1. A kiemelt projektek hatása a területi egyenlőtlenségekre nem tekinthető kiegyenlítő jellegűnek – ezt látszik alátámasztani az a tapasztalat, hogy a Közép-Magyarországi Régióból beadott, illetve az országos projekteknek lényegesen nagyobb az esélye a támogatott státusz elnyerésére, továbbá, hogy az elmaradott kistérségek megyénkénti arányának növekedése szintén csökkenti a támogatottság esélyét.
2. A kiemelt projektek keretében igényelt támogatási összeg eloszlása meglehetősen szélsőséges, melynek révén kettős tendencia figyelhető meg: (1) az igényelt támogatási összeg növekedése növeli a támogatottság esélyét, (2) a teljes populációban mért átlagos támogatási igénynél nagyobb összeg viszont csökkenti a támogatottságot. Említésre méltó azonban, hogy az igényelt támogatási összeg hatása eltérő irányú attól függően, hogy honnan került beadásra a projektjavaslat.
3. A kiemelt projektek hatalmi-politikai erőterbe való beágyazottságával kapcsolatban pedig kiemelendő, hogy (1) szükség van a nagypolitikára adott projektjavaslat támogatásához, (2) a politikai erőforrásoknak a kiemelt projekt sikeressége gyakorolt hatása nem egységes; jelentős változékonyságot mutat.

IRODALOM

- Bod P.Á. (2006): *Bevezetés a gazdaságpolitikába*. Budapest: Aula Kiadó.
- Elster, J. (1997): *A társadalom fogaskerekei*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Hirschman, A.O. (1995): *Kivonulás, tiltakozás, hűség. Hogyan reagálnak vállalatok, szervezetek és államok hanyatlására az érintettek?* Budapest: Osiris Kiadó.
- Johnson, D.B. (1999): *Közösségi döntések elmélete. Bevezetés az új politikai gazdaságtanba*. Budapest: Osiris Kiadó
- K.D. (2007): A Kormány döntött az Új Magyarország Fejlesztési Terv akcióterveitől. Nemzeti Fejlesztési Ügynökség:
http://www.nfu.hu/a_kormany_dontott_az_uj_magyarorszag_fejlesztési_terv_akcioterveiről.
- Moksony F. (2003): Születési régió és öngyilkosság. Létezik-e az önpusztítás területi szubkultúrája? *Demográfia*, 46 (2–3): 203–225. A tanulmány az Interneten is hozzáférhető:
<http://www.nepinfo.hu/doc.php?doc=NDQz&f=.ff070602010001.pdf>
- Moksony F. (2006): *Gondolatok és adatok. Társadalomtudományi elméletek empirikus ellenőrzése*. Budapest: Aula Kiadó.
- Olson, M. (1997): *A kollektív cselekvés logikája. Közjavak és csoportelmélet*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Tóth I.Gy. (1991): A társadalmi (elosztási) igazságosság problémája. *Szociológiai Szemle*, 1(1): 151–171.
- TTT (1999): *A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény módosításáról szóló 1999. évi XCII. Törvény*.
- Tullock, G. (2005): *Public Goods, Redistribution and Rent Seeking*. Cheltenham, UK–Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing Limited.

FÜGGELÉK

– F1. A REGIONÁLIS FEJLESZTÉSI TANÁCSOK POLITIKAI/HATALMI ERŐTÉRBE VALÓ BEÁGYAZOTTSÁGÁNAK VIZSGÁLATA A TANÁCSOK MŰKÖDÉSÉT SZABÁLYOZÓ TÖRVÉNY ALAPJÁN –

A regionális fejlesztési tanács végzi „a régió területfejlesztési koncepciója és programja kidolgozását, valamint más (...) közös fejlesztési feladatokat” (TTT 1999: 16.§(1)bekezdés). „A regionális fejlesztési tanács (...) jogi személy” (TTT 1999: 16.§(2)bekezdés), „működésének törvényességi felügyeletét (...) a székhely szerint illetékes fővárosi, megyei közigazgatási hivatal vezetője látja el” (TTT 1999: 16.§(3)bekezdés). „A regionális fejlesztési tanács feladatainak ellátásában együttműködik a területfejlesztési önkormányzati társulásokkal, a megyei területfejlesztési tanácsokkal, a térségi fejlesztési tanáccsal, a régió fejlesztésében közvetlenül és közvetve közreműködő területi államigazgatási szervekkel, továbbá a területi gazdasági kamarákkal.” (TTT 1999: 17.§ (1)bekezdés)

„A regionális fejlesztési tanács (szavazati joggal rendelkező²⁶) tagjai:

a) a tanács illetékességi területén működő megyei területfejlesztési tanácsok elnökei;

b) a miniszter, a belügy-, a környezetvédelmi, a gazdasági, a közlekedési, hírközlési és vízügyi, a szociális és családügyi, az egészségügyi, az oktatási, az ifjúsági és sport-, valamint a pénzügyminiszter képviselője;

c) az érintett területfejlesztési önkormányzati társulások megyénként egy-egy képviselője;

d) a tanács illetékességi területén működő megyei jogú városok polgármesterei;

e) a területileg illetékes Regionális Idegenforgalmi Bizottság elnöke;

továbbá a Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács tekintetében:

f) a Kormány kinevezett képviselője;

g) a főpolgármester vagy képviselője;

h) a fővárosi kerületi önkormányzatok egy képviselője, valamint

i) a régió területfejlesztési önkormányzati társulásainak további legfeljebb kettő képviselője.” (TTT 1999: 17. §(6)bekezdés)

„A térségi fejlesztési tanács és területfejlesztési önkormányzati társulások képviselői - akik nem tagjai a tanácsnak - a területüket érintő fejlesztési programok tárgyalása során a regionális fejlesztési tanácsban tanácskozási joggal vehetnek részt. A regionális fejlesztési tanács munkájában a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának minisztere és a PHARE programok koordinálásáért felelős miniszter képviselője tanácskozási joggal vesz részt. A regionális fejlesztési tanács ülésein állandó meghívottként részt vesz a székhely szerint illetékes fővárosi, megyei közigazgatási hivatal vezetője, valamint az illetékes területi főépítész. A regionális fejlesztési tanács dönt a további állandó meghívottak köréről.” (TTT 1999: 17.§(7)bekezdés)

„A regionális fejlesztési tanács a tagjai sorából elnököt és alelnök(ke)t választ, ügyrendjét egyhangúlag maga állapítja meg (...)” (TTT 1999: 17.§(8)bekezdés).

26 Lásd ehhez: *Térport*

<http://www.terport.hu/main.php?folderID=2786&articleID=7130&ctag=articlelist&iid=1>

- „A regionális fejlesztési tanács munkájáról és a képviselt álláspontjáról
- a) a megyei területfejlesztési tanácsok elnökei a megyei területfejlesztési tanácsnak,
- b) a miniszter, a belügy-, a környezetvédelmi, a gazdasági, a közlekedési, hírközlési és vízügyi, a szociális és családügyi, az egészségügyi, az oktatási, az ifjúsági és sport-, valamint a pénzügyminiszter képviselője az öt delegáló miniszternek,
- c) a területfejlesztési önkormányzati társulások képviselője a delegáló önkormányzati társulásoknak,
- d) a megyei jogú városok polgármesterei a megyei jogú város közgyűlésének rendszeresen, de évente legalább egyszer köteles beszámolni.” (TTT 1999: 17.§(9)bekezdés)

F2. AZ ADATBÁZIS VÁLTOZÓINAK BEMUTATÁSA –

	<i>Függő változó</i>
Y	<i>v_status</i> : Megmutatja, hogy adott projektjavaslattal kapcsolatban született-e kormánydöntés, s ha igen, milyen minősítést kapott a projekt-terv. Az összes 1 031 projekt közül 117 az adatbázis rendelkezésre bocsátásának időpontjáig (2008. július 17.) nem került zsűri elé, így ezekről döntés sem született (hiányzó adatként kezeltem őket). A fennmaradó 914 projekt esetében 439 nem került támogatásra, 363-at elfogadott és támogatott a kormány, 112 projekt pedig továbbfejlesztendő minősítést kapott. Az elemzés során a változót az utóbbi két kategória összevonásával dichotómá alakítottam, mivel a továbbfejlesztendő projektek inkább tekinthetők támogatottnak mintsem elutasítottak, hiszen a kormány támogatásra érdemesnek találja azokat, azonban nem jelenlegi formájukban, hanem bizonyos szükséges módosítások megtételét követően. Ily módon a változó két értéke: 0: nem támogatott (439 db), 1: támogatott (475 db).
	<i>Magyarázó változók</i>
X _{regio}	<i>v_regio</i> : a projektjavaslat mely régióból került benyújtásra, vagyis mely régióhoz köthető. Lényeges változó, hiszen a kiemelt projektek egyik fontos eleme éppen az, hogy olyan beruházás megvalósítását célozzák, mely az adott régióban kiemelt fontossággal bír. A beosztás a NUTS-rendszer szerint kerül elkülönítésre, így a változó kategóriái 7 régiót foglalnak magukban, azonban a változónak 8 értéke van, mivel találhatók a kiemelt projektek között ún. országos projektek is. Utóbbiak nem köthetőek egyetlen régióhoz sem, hanem olyan fejlesztéseket céloznak, melyek az egész országra kiterjednek (például intézményi-reform, e-önkormányzati rendszer kiépítése stb.).
X _{KM}	<i>v_kozp</i> : a <i>v_regio</i> változóból létrehozott új, kétértékű változó, melyben különválasztottam 1-es értékkel kódolva a Közép-Magyarországi Régióból származó, és 0 értékkel kódolva az összes többi régióból beadott projektjavaslatokat. Az országos projekteket ebben az esetben hiányzó adatként kezeltem.
X _{orsz}	<i>v_orosz</i> : szintén a <i>v_regio</i> változóból létrehozott új, kétértékű változó, melyben az országos jelentőségű kiemelt projekteket 1-es értékkel kódoltam, az összes többi, regionálisan köthető projektet pedig 0 értékkel.
X _{megye}	<i>v_megye</i> : a projektjavaslat mely megyéből került benyújtásra. Sajnos az eleve adott országos projekteken kívül további projektek esetében sem áll rendelkezésre ezen információ a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által közzétett adatbázisban: az 1031 projekt közül 813 db (78,9%) köthető valamely megyé(k)hez. Tovább nehezíti a változó használatát, hogy egyes projektek nem egyetlen megyéhez lettek hozzárendelve, hanem többhöz (például Zala-Vas megye szerepel az adatbázisbeli megnevezésben). Ezt a problémát oly módon igyekszem kezelni, hogy az elemzésbe közvetlenül nem, csupán közvetett módon vonom be ezen változót.
X _{elm}	<i>v_megye_elm_kist_64_2004</i> : a <i>v_megye</i> változó révén létrehozott, az elemzés során – a korábbiakba bemutatott – intézményi szemléletmód alkalmazására lehetőséget biztosító lényeges változó: a 64/2004-es kormányrendelet által hordozott információk megjelenítésére és kezelhetővé tételére szolgál. Az idézett rendelet tartalmazza, hogy adott mutatók figyelembevételére alapján adott kistérség (NUTS 4-es szint ²⁷) elmaradottnak (kedvezményezettnek) minősül, avagy sem. A rendeletet kistérségenként (elmaradott-e, avagy sem), majd pedig megyénként csoportosítva (összegezve) feldolgoztam, és kiszámítottam a bármilyen okból elmaradott kistérségek arányát (%) a megye kistérségein belül. Ezzel egy olyan változóhoz jutottam, melynek értékei 0 és 100 közé eshetnek – előbbi esetben a projekt olyan megyéből került benyújtásra, melynek kistérségei között egyetlen elmaradott (kedvezményezett) sincs, utóbbi esetben pedig mindegyik elmaradott. Az olyan projektek esetében, melyek több megyéhez kerültek hozzárendelésre (lásd az előbbi változó esetében például Zala-Vas megye szerepel az adatbázisbeli megnevezésben), az aktuális megyékben számított elmaradott kistérségek arányának átlagát számítottam ki és szerepeltettem.

X _{korm}	<p><i>v_megye_korm</i>: a <i>v_megye</i> változó révén létrehozott új változó, melynek értéke megmutatja, hogy a megyei és fővárosi önkormányzati választásokon a közgyűlésben adott megyében illetve a fővárosban az MSZP-nek és az SZDSZ-nek összesen a mandátumok mekkora részét (%) sikerült megszereznie. Értéke 0 és 100 közé eshet. Azon projektek esetében, melyek több megyéhez lettek hozzárendelve, az adott megyékben mért arányszám átlagát számítottam ki és szerepeltettem.</p>
X _{ell}	<p><i>v_megye_ell</i>: az előző analógiájára a <i>v_megye</i> változóból létrehozott új változó, mely a megyei és fővárosi önkormányzatok közgyűléseiben a FIDESZ, KDNP, és MDF által összesen szerzett mandátumok arányát (%) jeleníti meg.</p>
X _{ell_sz}	<p><i>v_megye_ell_szav</i>: ugyancsak a <i>v_megye</i> változóból létrehozott új, konstruált mutató, mely a megyei önkormányzati és fővárosi választásokon a közgyűlésben az ellenzéki (pontosabban: FIDESZ, KDNP, MDF) és a kormánypárti (pontosabban: MSZP és SZDSZ) jelöltek által elért mandátumok egymáshoz viszonyított arányát, súlyát méri az alábbi képpen:</p> $\frac{\text{Ellenzéki jelöltek által elnyert mandátumok száma}}{\text{Kormánypárti jelöltek által elnyert mandátumok száma}} = X$ <p>Az <i>x</i> mutató („szavazatszorzó”) értéke szemléletesen megjeleníti, hogy mennyivel (egész pontosan hányszorosan) több, illetve kevesebb mandátumot szerzett ellenzéki jelölt van a (projekt származási megyéjében lévő) közgyűlésben, mint kormánypárti – másképpen: a közgyűlésben 1 fő kormánypárti szavazóra hány fő ellenzéki szavazó jut.</p>
X _{korm_sz}	<p><i>v_megye_korm_szav</i>: az előző változó analógiájára konstruált mutató, mely azt méri, hogy a projektjavaslat beadási helye szerinti megyei vagy fővárosi közgyűlésben 1 fő ellenzéki szavazóra hány fő kormánypárti szavazó jut.²⁸</p>
X _{tam}	<p><i>v_tam_visz_atlag</i>: projektjavaslat által igényelt támogatási összeg nagyságát mérő változó. A Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által közreadott adatbázis tartalmazza a nyers igényelt összegeket: a minimum 0 Ft, a legnagyobb igényelt összeg 261814700000 Ft, az átlag 4206458991,10 Ft (szórás: 13052865537,747). A lényeges különbségek nyilvánvalóan azzal magyarázhatók, hogy a kiemelt projektek esetében nincs előre meghatározott minimális illetve maximális támogatási összeg. Annak érdekében (és reményében), hogy valamelyest egységesebbé és könnyebben kezelhetővé váljon ezen információ, az elemzésben nem a nyers változót használom, hanem – amint arra a változó elnevezése is utal – egy új mutatót, mely a teljes populációban igényelt átlagos támogatási összeghez viszonyítja az aktuálisan igényelt támogatást az alábbi képpen:</p> $\frac{\text{Igényelt támogatási összeg}}{\text{Átlagos támogatási összeg}} \times 100 = X$ <p>Az <i>x</i> érték tehát megmutatja, hogy az igényelt támogatás hány százaléka az átlagosan igényelt támogatási összegnek (4206458991,10 Ft). Az ily módon mesterségesen létrehozott mutató legalacsonyabb értéke 0, maximuma 6224,11 százalék (!), átlaga 100 százalék (szórás: 310,31).</p>

27 Megjegyzés: a korábbi, a rendelet kibocsátásakor aktuális nomenklatúra alapján. Az új beosztási rendszer csak 3 NUTS-szinttel dolgozik, s ebben a kistérségi szint LAU 1 megnevezéssel kerül szerepeltetésre. Lásd ehhez:

<http://www.terport.hu/main.php?folderID=3562&articleID=10700&ctag=articlelist&iid=1>.

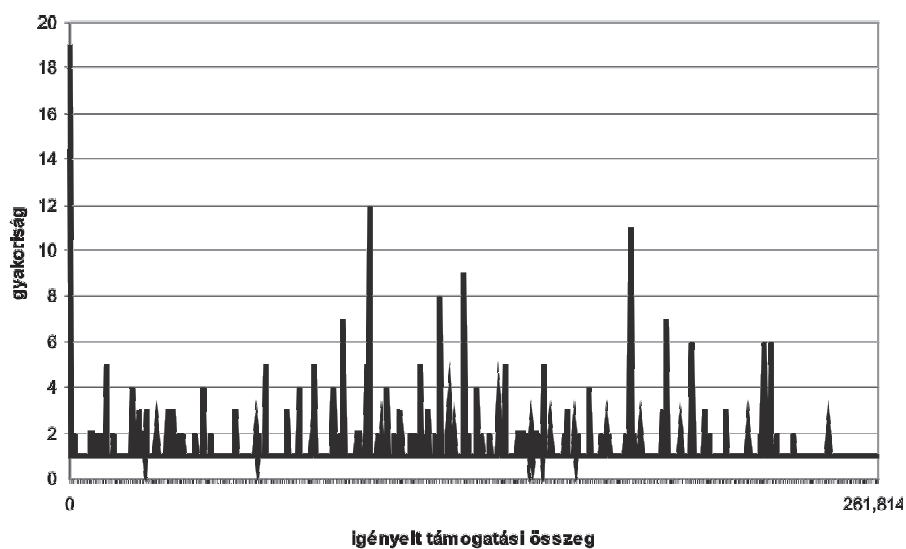
28 Ezen utóbbi két változó használatával azt a lényeges elemet kívánom megjeleníteni az adatbázisban, hogy egy-egy kiemelt projekt sorsa olyan döntésen is múlhat, hogy milyen mértékben tudják szavazatokkal támogatni a finanszírozását például egy megyei vagy regionális fejlesztési tanácsban.

**– F3. A KIEMELT PROJEKTEK MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ IGÉNYELT
TÁMOGATÁSI ÖSSZEGEK ELOSZLÁSÁNAK VIZSGÁLATA –**

Jelen rövid függelékben bemutatjuk az igényelt összegek eloszlását, mivel az adat-elemzés során ezen változó hatását illetően ellentmondások tapasztalhatók.

A kiemelt projektek megvalósításához igényelt összegek eloszlását az alábbi hisztogram mutatja.²⁹

**Igényelt támogatási összegek hisztogramja (milliárd Ft)
(N=1031)**



1. ábra Az igényelt támogatási összeg eloszlása

A leggyakrabban előforduló érték a 0 Ft igényelt támogatás (19 eset, 1,8%), s az eloszlás meglehetősen eltérőnek látszik a normális eloszlástól.

Az igényelt összeget (milliárd Ft-ban) tartalmazó változó eloszlásának leírásához tekintünk továbbá az alábbi táblázatban összegzett statisztikákat:

²⁹ A könnyebb kezelhetőség érdekében milliárd Ft-ban.

11. táblázat Az igényelt támogatási összeg főbb mutatószámai

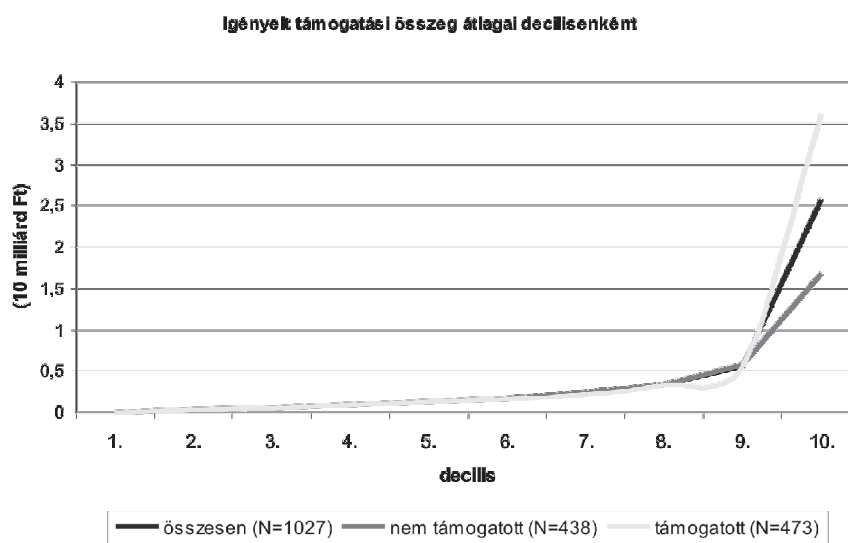
N	érvényes	1031
	hiányzó	0
Átlag		4,2065
Medián		1,4850
Módusz		,00
Szórás		13,05287
Ferdesség		11,787
Standard hiba (ferdeség)		,076
Csúcsosság		189,379
Standard hiba (csúcsosság)		,152
Értékkészlet		261,81
Minimum		,00
Maximum		261,81
Tercilishatárok	33,33	,8880
	66,67	2,5000
Kvintilishatárok	20	,4646
	40	1,0681
	60	1,9746
	80	4,0130
Decilishatárok	10	,1704
	20	,4646
	30	,8000
	40	1,0681
	50	1,4850
	60	1,9746
	70	2,8888
	80	4,0130
90	8,0233	

Az igényelt támogatási összegek – már korábban is bemutatott – átlaga 4,21 milliárd Ft (szórás 13,05 milliárd Ft), a középső érték 1,49 milliárd Ft, a leggyakoribb érték a 0. A változó eloszlása eltér a normális eloszlástól: erősen aszimmetrikus (jobbra ferde, a ferdeség mutatójának pozitív értéke a hozzá tartozó standard hibának 155-szöröse,³⁰ illetve csúcsos). Az eloszlás további bemutatása érdekében a táblázat tartalmazza a tercilis, kvintilis és decilis határt kijelölő változóértékeket. Ezek kapcsán – kiemelten a decilisek utolsó kettő határértéke esetében – is megfigyelhető, hogy a változóértékek

30 Hüvelykujj szabályként használatos elv, hogy amennyiben a ferdeséget mérő statisztika értéke legalább kétszerese a hozzá tartozó standard hibának, akkor az ezen statisztikákkal leírt eloszlás a normális eloszlástól szignifikánsan eltér.

eloszlása milyen mértékben elnyúlik jobbra. A változó normális eloszlástól való eltérésének statisztikai tesztelésére lefuttatott egymintás Kolmogorov-Smirnov teszt Z értéke 11,997; a hozzá tartozó szignifikancia érték $P=0,000$; vagyis az igényelt támogatási összeg nem tekinthető normális eloszlásúnak.

Végezetül tekintsük az alábbi ábrát, mely az igényelt támogatási összegek átlagát jeleníti meg a változó deciliseiben – az értékeket külön kiszámítva a támogatott és nem támogatott projektekre is.³¹



2. ábra Az igényelt támogatási összeg decilisenkénti átlagának eltérései

Az igényelt támogatási összegek átlaga a legfelső decilisben a kilencedik decilisnek 4,5-szerese, s ez az eltérés a nem támogatott és támogatott projektek tekintetében még jelentősebbé válik (rendre: 2,93 és 6,48).

31 A diagramon a változóértékek átlagai folytonos vonallal kerültek összekötésre. Természetesen ez nem teljes mértékben helytálló, hiszen nem időbeli változásról van szó, azonban a vonaldiagram talán jobban szemlélteti az értékek együttmozgását, majd hirtelen elválását.